

СТАНОВИЩЕ
от проф. д-р Андрей Тодоров Бояджиев
за дисертационния труд на
Магдалена Стефанова Абаджиева-Йорданова
на тема

Павликянската книжнина от XVIII век в историята на българския език
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

Научна специалност: Български език (История на българския език)

Научен ръководител: проф. д.ф.н. Марияна Цибранска

За авторката

Магдалена Абаджиева е завършила бакалавърска степен по филология в Софийския университет. През 2012 г. започва своята докторантура в Института за български език при Българската академия на науките. Специализирала е в Рим, Италия и в Любляна, Словения. Работила е в екипа на проекта „Информатика, граматика, лексикография“ (2012 – 2014), съвместна инициатива на Института за български език и Софийския университет. В момента участва в международния проект „Диастратична вариация на лексиката на стария български и стария румънски език“ (2017 – 2019), начинание на Българската и Румънската академии на науките. От 2015 г. работи като асистент в Института за български език. Сред нейната дейност можем да открием активното ѝ участие в научния и организационен живот на Института, а преди постъпването в БАН, в популяризирането на издателски инициативи и в редакторска дейност. Нейните научни публикации и участия в конференции са неизменно свързани с основната тема на дисертационния ѝ труд.

Описание на дисертационния труд

От изискванията, според възприетия Правилник на Института за български език на Българската академия на науките за количество и качество на научната продукция, Магдалена Абаджиева е изпълнила всички и е постигнала значително повече от нужното за докторант в научно и образователно отношение.

Авторката си е поставила амбициозната цел „да проучи и да систематизира най-важните езикови особености на т.нар павликянска книжнина, както и да ги разгледа с оглед на тяхното място и роля в историческото развитие на българския език“ (с. 6).

Дисертацията на Абаджиева се състои от 274 страници, разделени на четири глави и *Приложение*. В уводната *Първа глава* (с. 5-52) се засягат няколко теми. Авторката разглежда отначало въпроси, като предмета, обекта, целите и задачите на своето изследване. След това се спира на личността на Петър Царски и на съдържанието на ръкопис НБКМ 778 от 1773 г. Пак в същата глава Абаджиева отделя внимание на въпросите на павликянската книжнина

изобщо – периодизация, особености на католическата пропаганда на Балканите през XVI-XVII в., павликянството и името павликяни, основни правописни, фонетични, граматични и лексикални особености, както и на предпоставките за възникването на католическа литература на новобългарски език. *Втората* (с. 53 – 106) и *Третата* глави (с. 107 – 158) са основните в труда. Във *Втора глава* е направен подробен фонетичен и правописен, а в третата – лексикален анализ на текстовете от ръкопис НБКМ 778. Изводите и приносите са обект на *Четвърта глава* (с. 159 – 161). В *Приложението* (с. 184 – 274) е даден наборен текст на втората част от упоменатия ръкопис.

Библиографията към дисертационния труд (с. 162–183) дава отлична представа за познанието на М. Абаджиева върху предходните проучвания и специализираната литература по въпроса.

Авторефератът се състои от 58 с. и следва структурата на дисертацията. Той съдържа и списък на научните приноси на дисертацията, както и цитираната в труда литература.

Характеристика на проучването

Изследването на Магдалена Абаджиева е първият обстоен езиков анализ на павликянската книжнина от края на XVIII век чрез изследването на ръкопис 778 от НБКМ от 1773 на Петър Царски. Докторантката поставя този паметник в контекста на цялостната павликянска култура и на новобългарските кирилски паметници.

Сполучливо е намерен начин за археографското описание на ръкописа на Петър Царски в контекста на други сборници на павликянската книжнина.

Авторката умее ясно да дефинира своите тези и да проправя със самочувствие свои собствени хипотези. Това е особено важно, защото показва самостоятелността на научния труд. Абаджиева не се страхува да поправя редица мнения в науката и, независимо от това дали те ще се наложат, тя предлага свой собствен прочит на редица неясни проблеми. Така се е стигнало до създаването на един увлекателен текст.

В дисертацията подробно са описани графичните, фонологичните и лексикалните черти на езика на Петър Царски, видяни през ръкописния текст. Силната страна на тези анализи е в непрекъснатата съпоставка със сродни явления и процеси както в българските диалекти, така и чрез влиянията от други езици, най-вече италиански, хърватски и турски. Абаджиева не се ограничава да търси причините за измененията и влиянията само в паметниците от дадения период, а се връща в редица случаи далеч назад в историята.

Изключително важен извод от подробното проучване на М. Абаджиева е, че паметниците на Петър Царски и специално текстовете в ръкопис НБКМ 778 са още един пример за изграждане на книжовен език на народна основа (с. 159). Този извод заслужава специално внимание, защото зад него се крие необходимостта от систематично проучване на езика на католишката книжнина.

Абаджиева добре познава историята на въпроса и предишните изследвания, а това ѝ е позволило много добре да се ориентира в трудната културно-историческа проблематика. Библиографията към труда може да служи като отправна точна за бъдещи изследвания в това направление, доколкото е най-пълната досега по тази тема.

Докторантката демонстрира ясен стил и добър изказ на научното изложение.

Авторефератът на дисертацията следва коректно изложението в труда и отразява вярно и точно научните приноси на автора.

Абаджиева е публикувала 8 проучвания по темата (едно в съавторство). Сред тях са публикации във важни научни списания, като *Старобългаристика* и *Български език*.

Трудът на Магдалена Абаджиева задава оригинални подходи с умелото съчетаване на културно-исторически и езиковедски анализ. Този труд би могъл да има успешно приложение в две важни направления: 1. Издаването на текста на ръкопис НБКМ 778; 2. Съставянето на отделен речник на словното богатство на този важен за историята на книжовния ни език текст.

Критически бележки

В иначе стройно изградения труд се наблюдава известна непоследователност в изложението. Това в особена сила се отнася до анализа на граматическите черти на езика на Петър Царски. На с. 36 – 38 се изброяват морфологични и синтактични особености, но те не са станали обект на по-задълбочен анализ в отделна част на труда така, както това е при правописните, фонетични и лексикални особености.

При изброяването на примерите липсват посочки на кои места в текста можем да ги открием.

Приложението следва да се разглежда като образец от текста и езика на Петър Царски. За да бъде подходящо за цитиране и позоваване при езиков анализ обаче, всеки текст следва да се сегментира и да се отнесе към съответната част на Светото писание. Отбелязването на страниците от ръкописа в случая не е достатъчно.

Заклучение

Пред нас е едно сериозно, оригинално и задълбочено изследване, извършено от талантлив изследовател. Авторката е успяла да анализира с подходяща методология важен за историята на българския език и за българската култура изворов материал. Резултатите от този анализ допринасят за разкриването на непознати досега страни от павликянската книжнина, а езиковата интерпретация на Абаджиева умело допълва чертите от културната история на България и на Балканите през XVIII в. Поради тези съображения давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам с пълна убеденост на научното жури да присъди на ас. Магдалена Абаджиева-Йорданова научната и образователна степен „доктор“.

Дата

25.08. 2017 г.

проф. д-р Андрей Бояджиев